

*Є. В. Мачок,
асистент кафедри міжнародної економіки,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПОЛІТИК ЄВРОСОЮЗУ

Автором проаналізовано інституціональне забезпечення промислових політик Євросоюзу. Одержані результати можуть бути використані для подальшого дослідження даної теми.

The paper examines the main trends of European industrial space in the context of global challenges. The obtained results may be used for the next study of this topic.

Ключові слова: промислова політика, промисловий простір, конкурентоспроможність, євроінтеграція, європейські інституції.

Key word: industrial policy, industrial space, competitiveness, European integration, European institutions

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Роль наддержавних інституцій в проведенні промислових політик ЄС постійно зростає, тому дослідження розподілу функцій між національними та наднаціональними органами влади набуває особливої актуальності. Вивчення інституціонального забезпечення промислових політик в ЄС має особливу цінність для дослідження факторів конкурентоспроможності промислових суб'єктів Євросоюзу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Особливо детально досліджують специфіку проведення промислових політик ЄС наступні вітчизняні науковці: Л. Антонюк, М. Белофф, М. Вожняк, О. Д. Ільницький, Д. Лук'яненко, Д. Мітрени, Н. Мусіс, В. Новицький, Т. Пахомова, А. Поручник, В. Рокоча, О. Федірко, А. Філіпенко, Є. Хомайко, О. Швиданенко та інші. Питання сучасного інституціонального забезпечення промислових політик ЄС залишається недостатньо дослідженим у вітчизняній та зарубіжній економічній науці.

МЕТА РОБОТИ

Мета статті — дослідження процесу інституціонального забезпечення промислових політик.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стратегічною метою промислової політики Європейського Союзу є досягнення глобальних конкурентних переваг. Основними інструмен-

тами досягнення цієї амбіційної мети та проведення промислової політики загалом є сім транссекторальних ініціатив та сім секторальних ініціатив. Для вирішення загальних завдань за групами різних галузей промисловості для підвищення їх конкурентоспроможності проводяться наступні транссекторальні ініціативи:

- ініціатива захисту прав інтелектуальної власності та боротьби з підробками (початок 2006 р.) за винятком уже гармонізованого законодавства;
- група високого рівня з питань конкурентоспроможності, енергетики та навколишнього середовища (кінець 2005 р.);
- зовнішні аспекти конкурентоспроможності та доступу до ринків (весна 2006 р.);
- нова програма спрощення законодавства (жовтень 2005 р.);
- покращення секторальних компетенцій (2006 р.);
- управління структурними змінами у виробництві (кінець 2005 р.);
- єдиний європейський підхід до промислових досліджень та інновацій (2005).

Проведення цих ініціатив доповнюється секторальними:

- форум введення нових фармацевтичних препаратів (з 2006 р.);
- середньостроковий огляд біотехнологічної стратегії та наук "життя" (2006—2007 рр.);
- нова група високого рівня з питань хімічної промисловості (2007 р.);

— група високого рівня з питань оборонної промисловості;

— Європейська програма космічної техніки;

— Цільова група з конкурентоспроможності інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) (2005—2006 рр.);

— Діалог з питань політики механічної інженерії (2005—2006 рр.).

Основними організаціями в проведенні промислової політики Європейського Союзу є наступні: Європейська Комісія (Генеральна дирекція з питань підприємництва та промисловості, Європейський портал для малого та середнього бізнесу, Основна ринкова ініціатива для Європи, інформування бізнесу, Європейська інноваційна політика), Європейський Парламент (Комітет з питань промисловості, досліджень та енергетики), Рада Європейського Союзу (Конкурентоспроможність внутрішнього ринку, промисловості та досліджень), Європейський Інвестиційний Банк, Європейський Інвестиційний Фонд, Європейська Хімічна Агенція, Європейська Медичинська Агенція, Виконавче агенство з конкурентоспроможності та інновацій.

Більшість інституцій ЄС, які регулюють промислову політику, роблять це згідно стратегії розумного стійкого всеосяжного зростання Європа 2020. Так, Генеральний директорат з питань підприємництва і промисловості спрямовує свою діяльність на досягнення п'яти цілей: зміцнення виробничої бази в Європі та сприяння переходу до низьковуглицевої економіки, сприяння інноваціям як засобу створення нових джерел економічного зростання і задоволення потреб суспільства, заохочення створення МСБ та сприяння розвитку підприємницької культури, забезпечення відкритості внутрішнього ринку усім європейським товарам, а також підтримка європейської присутності в космосі. Генеральний директорат несе пряму відповідальність за реалізацію двох з семи ініціатив стратегії Європа 2020:

— "промислова політика для епохи глобалізації" (покращення бізнес-середовища, особливо для малих і середніх підприємств, підтримка високих і стійких темпів розвитку промислової бази для конкуренції на глобальному рівні);

— "інноваційний союз" (для покращення доступу до фінансування наукових досліджень та інновацій для імплементації новаторських ідей у практику, тим самим сприяння економічному зростанню та зайнятості).

У контексті забезпечення функціонування

внутрішнього ринку ГД постійно ініціює низку законодавчих ініціатив для регулювання промислового розвитку та підприємництва в ЄС. ГД гарантує вільний рух товарів, беручи до уваги необхідність забезпечення безпеки та захисту навколишнього середовища. Інформація щодо законодавства розміщується в "Рожевій книзі", яка щорічно оновлюється згідно останніх законодавчих змін. З бюджетом у півтора мільярди євро ГД щорічно звітується про свою діяльність та стежить за виконанням покладених на нього ініціатив.

Європейський портал для малого та середнього бізнесу призначений для користування по всій Європі завдяки безкоштовній доступності та перекладу на 21 європейську мову. Він доступний для нових підприємців, які шукають фінансування, зацікавлених у пошуку нових ринків, партнерів або конкретних послуг. На порталі представлені новини та інформація про події, які можуть зацікавити і виділити успішні малі та середні підприємства. Сам портал містить детальну інформацію щодо фондів та грантів для МСБ, партнерства; правила спільного ринку, перелік секторальних ініціатив, ініціатив щодо розвитку людського ресурсу, щодо інновацій, досліджень та інтелектуальної власності, взаємодії бізнесу з навколишнім середовищем, доступ до ринків за межами Європейського Союзу; детальний опис європейської політики щодо МСП та доступ до статистичної інформації. Портал містить короткий опис коної ініціативи та ряд посилань для тих, хто бажає детально ознайомитись суттю діяльності ЄС в цій сфері.

Для розвитку МСП в ЄС проводиться ряд програм та ініціатив, які можна умовно групувати наступним чином [2]:

1. Можливість створення.

1.1. Навколишнє середовище, енергетика та транспорт.

1.1.1. LIFE+.

1.1.2. Рамкова програма з інновацій та конкурентоспроможності.

1.1.3. Марко Поло ‖.

1.2. Інновації та дослідження.

1.2.1. Сьома рамкова програма з досліджень та технологічного розвитку.

1.2.2. Рамкова програма з інновацій та конкурентоспроможності.

1.2.3. Еврика — мережа орієнтованих на ринок досліджень.

1.3. Освіта.

1.3.1. Інтегрована Програма Дій з Позитивного Навчання.

1.3.2. Ерасмус для молодих підприємців.

- 1.4. Культура та медія.
 - 1.4.1. Культура 2007—2013.
 - 1.4.2. Медія 2007—2013.
- 1.5. Зайнятість.
 - 1.5.1. Інформація, консультація та соціальний діалог.
 - 1.5.2. Здоров'я та безпека на роботі.
2. Структурні фонди.
 - 2.1. Європейський Фонд Регіонального Розвитку.
 - 2.2. Європейський Соціальний Фонд.
 - 2.3. Фонд розвитку Села.
 - 2.4. Спільні Європейські Ресурси для МСБ (JEREMIE).
 - 2.5. Спільні дії для підтримки мікро-фінансових установ в Європі (JASMINE).
3. Фінансові інструменти.
 - 3.1. Рамкова програма з інновацій та конкурентоспроможності.
 - 3.2. Спільні Європейські Ресурси для МСБ (JEREMIE).
 - 3.3. Спільні дії для підтримки мікро-фінансових установ в Європі (JASMINE).
 - 3.4. Європейський Інвестиційний Фонд (EIF).
 - 3.5. Європейський Інвестиційний Банк (EIB).
4. Підтримка інтернаціоналізації МСБ.
 - 4.1. В Південній Америці.
 - 4.1.1. AL-Invest IV.
 - 4.2. В Африці, Акваторії Карибського моря та Тихого океана.
 - 4.2.1. PROINVEST.
 - 4.3. В Японії та Південній Кореї.
 - 4.3.1. Програма входу Євросоюзу.
 - 4.3.2. Європейсько-Японські програми промислової кооперації.
 - 4.3.3. Навчальна програма (Японія та Південна Корея).
 - 4.4. В країнах — сусідах Європейського Союзу.
 - 4.4.1. Інструменти допомоги при підготовці до вступу в ЄС.
 - 4.4.2. Європейська політика сусідства.
 - 4.4.2.1. Можливість сусідського інвестування.
 - 4.4.2.2. Східно-інвестиційна програма.
 - 4.4.3. Європейський Банк Реконструкції та Розвитку.
 - 4.4.3.1. Фінансова підтримка: ЄС/ЄБРР фінансові інституції.
 - 4.4.3.2. Нефінансова підтримка: програми ТАМ і ВАС.
 - 4.4.3.3. ЄІВ кредитує МСБ у східних країнах-сусідів Євросоюзу.
5. Локальна допомога.
 - 5.1. Мережа Європейського Підприємництва.

5.2. Зовнішні бізнес-центри Європейського Союзу.

Утвердження конкурентоспроможності секторів промисловості Європейського Союзу відбувається в кожній країні-члені різними темпами, але Основна ринкова ініціатива для Європи відіграє в цьому питанні надзвичайно важливу роль. Ця ініціатива є політикою ЄС у 6 важливих промислових секторах, яка направлена на зниження бар'єрів для виходу на ринок нових товарів та послуг. Основними інструментами виступають державні закупівлі, стандартизація та допоміжна діяльність. Ця програма діє в наступних секторах: формування електронної системи охорони здоров'я, захист текстильної промисловості, стійке будівництво, переробка, розвиток біо-продуктів і поновлювальних джерел енергії.

Оскільки вікова структура підприємців показує, що приблизно 690 000 підприємців Євросоюзу у найближчі роки вийдуть на пенсію, тому залишиться багато компаній, які потребуватимуть нових власників. Для покращення умов по передачі прав власності, ЄК рекомендує ряд заходів:

— забезпечення доступу до фінансування. Передача прав власності насправді потребує більшого фінансування, ніж старт нового бізнесу. Кредити, гарантії повинні бути доступними не лише для нових підприємств, а й для існуючих. Необхідно краще інформувати підприємців про можливість залучення кредитного та акціонерного капіталу;

— підвищення обізнаності і підтримки компаній. Це стосується як існуючих менеджерів, так і нових власників, яким необхідний певний період для ознайомлення з бізнесом. Національні уряди повинні також активно заохочувати і підтримувати наставництва над компаніями торгових палат, гільдій та аналогічних органів;

— організація прозорого ринку для трансферу бізнесу. Ділові зустрічі між потенційними продавцями і покупцями повинні підтримуватися прозорим ринком послуг. Такі послуги повинні виходити за рамки простої бази даних з переліком бізнес-структур, а й бути ефективним посередником для партнерства між бізнесом;

— забезпечення прозорої системи оподаткування та права зберігання існуючої системи у випадку зміни власника. Особливо вважаються необхідними звільнення від податку на прибуток (для пенсійних власників бізнесу та для реінвестування в існуючих бізнес);

— реформування успадкування та даруван-

ня (для переказів в сім'ї); податкові пільги на інвестиції працівників у їх компанії (для співробітників) [8].

Всі європейські компанії здають річну звітність, тому Європейська Комісія має змогу відстежувати всі надходження та витрати, а також моніторити стан бізнес-середовища. ЄС прагне до більш високої якості, прозорості та порівнянності фінансової звітності, що надається компаніями, тому в ЄС вводяться міжнародні стандарти фінансової звітності. ЄС прагне до встановлення глобальних правил бухгалтерської звітності для великих компаній для зменшення розбіжностей в розумінні з торговельними партнерами Європейського Союзу. Також ЄК прагне об'єднати систему бухгалтерського обліку, особливо для МСБ. Пропонується звільнити МСБ від розкриття зайвої інформації в примітках до річної бухгалтерської звітності, наприклад, розбиття чистого доходу за категоріями діяльності та географією; спростити звітність у випадку злиття малих компаній.

Податки в ЄС можуть бути прямими (платяться платником податку) та непрямими (зібрані посередниками та переказані на споживача або в промисловому ланцюжку). Прямі оподаткування відносяться до компетенції країн-членів ЄС, які значною мірою мають автономію і проводять оподаткування так, щоб воно забезпечувало недискримінацію та відповідало політичним цілям, з урахуванням вільного переміщення товарів та послуг по території Євросоюзу.

У сфері оподаткування є три директиви:

- материнські та дочірні компанії гарантують, що транскордонні виплати дивідендів у рамках однієї групи компаній не обкладаються подвійним оподаткуванням [6];

- директива щодо злиття спрямована на пом'якшення негативних наслідків, пов'язаних з транскордонною реструктуризацією бізнесу в рамках ЄС [5];

- усунення подвійного оподаткування відсотків і роялті між пов'язаними компаніями, які проживають в різних країнах ЄС, шляхом звільнення їх від оподаткування в країні походження [9];

Важливої актуальності в ЄС набуває питання трансферного ціноутворення та використання таких цін для мінімізації оподаткування. Ряд ініціатив в податковій сфері направлені на координацію діяльності країн-членів ЄС для усунення непотрібних податкових бар'єрів, які перешкоджають функціонуванню внутрішнього ринку.

Основні принципи координації у цій сфері полягають у наступних напрямках:

- ліквідація дискримінації та подвійного оподаткування,

- запобігання уникненню від сплати податків,

- скорочення відповідних витрат, пов'язаних з використанням декількох податкових систем.

Метою координації негармонізованих прямих податкових систем країн-членів ЄС є суміщення їх не лише з законодавством ЄС, але й між собою. Компанії, які вважають, що якась країна Євросоюзу дискримінує їх чи податкові системи не відповідають законодавству Європейського Союзу, можуть подавати скарги до Європейської Комісії.

ЄК може провести розгляд скарги, однак це буде направлено лише на видалення дискримінаційних особливостей національного законодавства або практики. Скарги, незалежно від результату будь-яких дій Комісії, не гарантують захисту заявника та потребуватимуть додаткового розгляду на національному рівні.

Відповідно до договору про функціонування Європейського Союзу, ЄС має право на непрямий податок для уникнення спотворень на внутрішньому ринку. В ЄС існує загальна система ПДВ, але залишається певна ступінь гнучкості на ставки ПДВ у різних країнах, тому розмір ПДВ встановлюється на національному рівні. На загальноєвропейському рівні узгоджено структура та мінімальні тарифи на акцизні збори на певні продукти — алкоголь, тютюн та енергію.

У ЄС розроблений ряд баз даних, які працюють з національними податковими системами. Також на наднаціональному рівні впроваджено ряд програм. Програма Fiscalis 2013 допомагає здійсненню та покращенню непрямого оподаткування. З бюджетом 156,9 млн євро на період 2008—2013 рр. програма спрямована на посилення співпраці між податковими органами та зменшення адміністративного тягара на фізичних та юридичних осіб.

Принцип ЄС щодо вільного пересування працівників дозволяє кожному громадянину ЄС працювати в будь-якій країні ЄС без додаткових дозволів на роботу. Це допомагає роботодавцям знайти співробітників з необхідними навичками. Роботодавці повинні застосовувати однакові правила як для громадян своєї країни, так і для громадян іншої країни Євросоюзу. Керівництво повинно визнавати досвід робітників, накопичений в інших країнах-членах ЄС.

EURES, Європейський портал робочих місць пропонує роботодавцям інформацію щодо наймання робітників з інших країн ЄС, а також тим, хто шукає роботу. EURES також допомагає працівникам з транскордонних регіонів.

Згідно законів, промислові підприємства зобов'язані надавати статистичну інформацію щодо своєї діяльності. Всі країни ЄС збирають такі дані та віддають до Євростату, який створює загальноєвропейський статистичний портал.

Різні законодавчі бази країн-членів Європейського Союзу і торговельні бар'єри можуть суттєво ускладнити промисловим компаніям вихід на нові ринки, але існує ряд правил виходу на нові ринки всередині та за межі ЄС. Підприємства можуть заключати виробничі угоди, утворювати спільні підприємства, франшизи, передача технологій та спільні дослідницькі проекти. Можна освоювати нові ринки шляхом відкриття філії дочірньої компанії в іншій країні або шляхом злиття. У той же час навіть МСБ може рости та ставати більш конкурентоспроможним і використовувати потенціал світових ринків.

До основних ініціатив ЄС в цьому напрямі належить Група європейських економічних інтересів EEIGs, які можуть утворюватись наступним чином:

— європейськими компаніями, фірмами та іншими юридичними особами, державними чи приватними;

— фізичними особами, які займаються промисловою, комерційною, корабельною або сільськогосподарською діяльністю, або надають професійні чи інші послуги в ЄС.

Європейська компанія (SE) створює нові європейські товариства з метою уникнення правових і практичних труднощів через відмінність національних законодавств. Європейські кооперативи дозволяють країнам-членам — фізичним та юридичним особам об'єднуватись для виконання певних завдань, але при цьому зберігати автономію. Мінімальні вимоги щодо капіталу — 30000 євро, але вони мають право працювати на території всього Європейського Союзу, створювати дочірні компанії, проводити трансграничні операції. Крім того, будь-яка компанія в ЄС може створити вторинну установу в країнах ЄС (службу, агенство, відділення або філію).

Європейська Комісія детально слідкує за процесами злиття та поглинання в Європейському Союзі. Злиття можуть спотворювати конкуренцію, даючи об'єднаній компанії доміную-

че становище на ринку. Встановлюються відповідні ліміти і якщо оборот від злиття перевищує його, то ЄК розглядає можливий вплив на конкуренцію. Інші злиття розглядаються на національному рівні відповідними державними установами.

За межами ЄС промислова політика в основному контролюється за допомогою торговельної політики Європейського Союзу. У питаннях міжнародної торгівлі ЄС тісно співпрацює з СОТ та іншими багатосторонніми організаціями. Роль ЄК також поширюється на двосторонні торговельні угоди, співробітництво в галузі регулювання, оцінки відповідності угод про взаємне визнання та захист інтересів ЄС, у випадку демпінгу чи виникнення торговельних бар'єрів. Наявність митного союзу дозволяє європейським промисловцям безперешкодно розповсюджувати свої товари на території ЄС. Для товарів з країн-не членів ЄС діє Митний кодекс Європейського Союзу. Щоб з'ясувати, які обов'язкові платежі необхідно зробити, імпортери можуть проконсультуватись у ТАРІС (інтегрований тариф ЄС), який містить всі мита і політичні заходи, а також квоти і преференційні торговельні угоди. Митні органи можуть надати трейдерам тарифну класифікацію товарів. Країни, що розвиваються, можуть користуватись безмитним доступом на ринок ЄС або зниженням тарифів у системі Генеральної преференції, за умови, що вони відповідають певним міжнародним екологічним і трудовим стандартам. Митна політика призначена для захисту споживачів ЄС від неякісної продукції, так і для спрощення процедур торгівлі в інтересах промислової політики ЄС.

Будь-який європейський бізнес може отримати вигоду з величини внутрішнього ринку: 27 країн з більш ніж 480 мільйонів споживачів.

Принцип вільного переміщення товарів, що дозволяє перевезення вантажів і продаж в країнах ЄС, є основною перевагою ЄС. Певною мірою, складні і різноманітні національні закони були заміщені на єдиний набір європейських правил, що дозволяє скоротити витрати і незручності для компаній, що бажають займатись торгівлею в інших країнах ЄС. Для товарів ринок ЄС вже є високоінтегрованим, але ще є багато правових і адміністративних бар'єрів, які впливають на торгівлю послугами. Для того, щоб використовувати потенціал внутрішнього ринку для розвитку сфери послуг, необхідно ще вдосконалювати внутрішній ринок.

Для того, щоб ринок працював ефективно, підприємства повинні дотримуватись ряду правил чесної конкуренції. Зловживання доміную-

ючим становищем на ринку, домовленості між компаніями щодо встановлення цін та інші антиконкурентні дії регулюються на державно-му та загальноєвропейському рівні. Також особливої уваги потребують держзакупівлі. В основному держзакупівлі регулюються багатосторонніми угодами про державні закупівлі. Згідно цих угод забороняється дискримінація при складанні державних контрактів і встановлюються однакові правила для усіх учасників торгів.

Важливе місце на порталі для бізнесу посідає інформація щодо доступності інновацій для бізнесу. Інновації є основою конкурентоспроможності — особливо на світових ринках. Нові знання створюються не лише за рахунок проведення науково-технічних досліджень, але й за рахунок нових маркетингових і управлінських рішень. Щоб залишатись конкурентоспроможними, європейські підприємства повинні бути більш винахідливими і більше інвестувати в інновації, дослідження та технологічні розробки, тому вони можуть адаптувати свої бізнес-моделі на виклики світової економіки і бути краще оснащеними для розробки нових продуктів і послуг і продавати їх краще за інших. Захист прав інтелектуальної власності є важливим каталізатором інноваційної діяльності підприємств, адже підробки не дають можливості окупити інноваційну діяльність та отримати прибуток для фінансування подальших досліджень.

Особливий акцент Європейська Комісія робить на відповідальності бізнесу. Компанії відіграють ключову роль у боротьбі з забрудненням та зміною клімату шляхом зведення до мінімуму викидів парникових газів, ефективного використанні ресурсів та зменшення відходів. Екологізація промисловості може здатись дорогою в короткостроковому періоді, але у довгостроковому матиме позитивний вплив на конкурентоспроможність бізнесу, стимулювання інноваційної діяльності та створення нових ринків.

Промислові компанії мають зобов'язання згідно трудового законодавства відноситись однаково до громадян різних країн, чоловіків та жінок, гарантувати їм права та безпеку здоров'я на робочому місці. Крім того, далекоглядні компанії, які будують довгострокові стратегії розвитку, розвивають екологічні та соціальні стратегії, які виходять за рамки мінімальних вимог. Такий підхід сприяє конкурентоспроможності та дозволяє досягти успіху в довгостроковій перспективі.

Останнім напрямом інформування бізнесу

є стратегії виходу з бізнесу. Підприємець може прийняти рішення про припинення ведення бізнесу через наступні причини: вихід на пенсію, добровільне закриття та банкрутство [3].

Для мінімізації втрат для всіх зацікавлених сторін необхідне прийняття рішень щодо планування рятувальних стратегій або прийняття рішень про ліквідацію. У випадку банкрутства, необхідно давати підприємцям другий шанс, адже вони можуть навчитись на своїх помилках та бути більш успішними в майбутньому.

Важливий вплив на промислово-політичні заходи ЄК має інноваційна політика, оскільки від рівня інноваційності промисловості залежить конкурентоспроможність країн-членів Європейського Союзу. У короткий термін економічна глобалізація змінила економічний порядок у світі, приносячи нові виклики та можливості. Європейський Союз має виняткові можливості для інновацій. Європа має давні традиції виробництва інноваційних технологій, оскільки на території ЄС вдосталь творчих особистостей, культурне розмаїття та креативні центри. ЄС заклав основи для одного з найбільших ринків у світі, де комерціалізація інноваційних продуктів та послуг завжди посідає чільне місце. Європейська Комісія розробляє та здійснює політику з підвищення інноваційності європейського промислового комплексу. ЄК намагається переконати, що інновації потребують комплексного підходу, сприяючи тим самим підвищенню конкурентоспроможності, стабільності та створенню нових робочих місць.

У міру своїх компетенцій Європейський Парламент має прямий вплив на промислову політику Євросоюзу через Комітет по промисловості, дослідженням та енергетиці. В цьому комітеті обговорюються питання щодо скорочення викидів парникових газів, досягнення цілей стратегії Європа 2020, збільшити зайнятість, оцінюється діяльність ЄК в проведенні промислової політики, формуються пропозиції щодо світового екологічного та промислового розвитку.

Рада ЄС також має безпосередній вплив на промислову політику. Крім загального визначення та затвердження цілей промислової політики, постійного контролю ЄК за виконанням поставлених завдань та формування стратегічних планів ЄС, при Раді Євросоюзу діє рада з конкурентоспроможності.

Вона була створена у 2002 р. через об'єднання трьох різних напрямів: внутрішнього ринку, промислового розвитку та наукової діяльності для проведення більш скоординованих та послідовних дій, які забезпечують конкурентос-

проможність Європейського Союзу. Залежно від порядку денного Рада складається з міністрів європейських справ, міністрів промисловості та досліджень і т.д. Це відбувається п'ять або шість разів на рік.

Рада відіграє роль у забезпеченні комплексного підходу до підвищення конкурентоспроможності та зростання у Європі. Вона реагує як на горизонтальні, так і на секторальні проблеми конкурентоспроможності на основі ініціатив та аналітики Єврокомісії та висловлює позицію Європейської Ради на вирішення поточних та стратегічних проблем. Вона також має право законодавчої ініціативи у різних сферах діяльності.

Внутрішній ринок є одним з найбільш важливим пріоритетом Європейського Союзу, оскільки він направлений на дотримання чотирьох свобод ЄС. Для цього Рада конкурентоспроможності охоплює велику кількість питань: держзакупівлі, безкоштовне надання послуг, вільний рух товарів, захист прав інтелектуальної та промислової власності, конкуренції та законодавств щодо діяльності компаній.

Питання, пов'язані з промисловою політикою, є ключовими для ЄР. Діяльність європейських інституцій повинна направлятися на захист європейських інтересів та утвердження конкурентоспроможності промисловості Європейського Союзу, тому необхідна тісна співпраця між країнами-членами ЄС та євроінституціями. Згідно договорів Європейського Союзу, в ЄС повинні бути відкриті та конкурентні ринки, тому дії наднаціональних інституцій направлені на регулювання структурних змін у промисловостях країн-членів, створення сприятливих умов розвитку підприємств, особливо МСБ, створення відповідних умов для співпраці кластерному об'єднанню, сприяти кращому використанню промислового потенціалу шляхом розвитку інновацій, наукових досліджень і технологічного розвитку [1]. Заходи, що приймаються ЄР, досі були спрямовані на допомогу державам-членам ЄС для подолання кризових явищ у світовій індустрії таким чином, щоб не допустити спотворення конкуренції у основних секторах, особливо в реструктуризованих сферах. Мета Ради конкурентоспроможності в даному питанні — створення таких умов розвитку європейській індустрії, щоб її сектори могли конкурувати з іншими постіндустріальними та індустріально розвиненими країнами світу на глобальних ринках.

У процесі економічного розвитку дедалі більшу роль відіграють наукові дослідження та

рівень технологічного розвитку. Європейською Радою встановлені цілі, правила і процедури для здійснення інноваційної діяльності. Основною метою Ради конкурентоспроможності є зміцнення наукового та технологічного базису європейської промисловості, її міжнародної конкурентоспроможності шляхом об'єднання дослідницьких ресурсів і пріоритетних технологій у ключових галузях промисловості.

Сьома рамкова програма (2007—2013 рр.) є основним інструментом Союзу для фінансування наукових досліджень в Європі. Вона робить вагомий внесок у створення Європейського Дослідницького Простору та формує наукове майбутнє ЄС. Сьома рамкова програма направлена на розвиток наукових знань, підвищення конкурентоспроможності та інноваційної діяльності шляхом сприяння співробітництву, більшій взаємодоповнюваності і покращенню координації між інституціями та підприємствами на всіх рівнях промислового розвитку.

Група Європейського Інвестиційного Банку також відіграє важливу роль у проведенні європейської промислової політики. ЄІБ є фінансовим інститутум Європейського Союзу. Його акціонерами є 27 країн-членів ЄС, міністри фінансів складають його раду керуючих. Місія ЄІБ полягає в наданні довгострокового фінансування для підтримки інвестиційних проєктів. ЄІБ активно підтримує політику ЄС по наступним напрямам:

— середній і малий бізнес: заохочення МСБ до інвестування;

— згуртованість і конвергенція: вирішення соціальних та економічних диспропорцій в неблагополучних районах;

— боротьба зі зміною клімату: пом'якшення наслідків глобального потепління;

— охорона навколишнього середовища: інвестиції в екологізацію природних та урбаністичних територій;

— сприяння сталому, конкурентоспроможному та безпечному розвитку: фінансування розвитку альтернативних джерел енергії та зменшення імпортозалежності;

— економіка знань: стимулювання розвитку економічної системи в ЄС, яка сприяє розвитку творчості та базується на інноваційно активних підприємствах з розвиненим креативним потенціалом та високим стандартом людського ресурсу;

— транспортна політика: будівництво транскордонних мереж в галузі транспорту, енергетики та зв'язку.

ЄІБ пропонує кредити, технічну підтримку, гарантії, венчурне капіталовкладення та мікро-

фінансування. Одним з основних пріоритетів ЄІБ є інвестиційна підтримка МСБ. Таким чином, задовго до початку першої глобальної фінансової кризи Банк почав проводити консультації із зацікавленими суб'єктами ринку, що дозволило розфити нову форму кредиту — для МСП. З жовтня 2008 р. Через комерційні банки проводиться більш гнучке, прозоре та просте фінансування багатьох європейських малих та середніх компаній. За період 2008—2011рр. ЄІБ планує виділити на підтримку МСП 30 млрд євро [7]. ЄІБ активно співпрацює з ЄП, ЄК, ЄР, у тому числі і через дочірню компанію — ЄІФ, яка також має вагомий вплив на промисловий розвиток в ЄС.

ЄІФ має дві основні цілі: сприяння реалізації політиці ЄС, зокрема у галузі підприємництва, технологій, інновацій, зростання, зайнятості та регіонального розвитку; генерувати дохід для акціонерів через комерційну політику, оцінку ризиків та встановлення комерційно-зумовлених ставок. ЄІФ, як і ЄІБ не фінансує МСП безпосередньо, а співпрацює з фінансовими установами, банками та венчурними фондами, які беруть участь у фінансуванні МСБ. ЄІФ використовує власні кошти, ресурси, надані ЄІБ (як ризиковий капітал), ЄК (за рамковими програмами), державами-членами Європейського Союзу та третіми особами.

Європейська Хімічна Агенція ЕСНА також відіграє важливу роль в промисловому розвитку Європейського Союзу. ЕСНА працює над покращенням якості життя шляхом забезпечення безпечного використання хімічних речовин і стимулювання інноваційної діяльності. Місія Європейського Хімічного Агенства полягає в наступному: управління всіма завданнями CLP і REACH та проведення необхідних заходів; забезпечення безпечного використання хімічної промисловості на рівні ЄС; надання наукових консультацій державам-членам та європейським інституціям з питань соціально-економічних аспектів використання хімічних речовин [10]. Це досягається шляхом забезпечення надійного процесу прийняття рішень з використанням найкращого наукового, технічного та управлінського потенціалу.

У регулюванні фармацевтичного сектора промисловості ЄС важливу роль відіграє Європейська Медична Агенція. Її місія полягає у стимулюванні наукових досліджень та створенні нових медичних препаратів та захист здоров'я суспільства та тварин. Європейська Медична Агенція відповідає за координацію існуючих наукових ресурсів в країнах-членах ЄС та оцінка контролю та нагляду за розповсюджен-

ням лікарських засобів. Агенція є децентралізованим органом Європейського Союзу, знаходиться в Лондоні та відповідає за наукову оцінку заявок на європейські дозволи та ліцензії на лікарські засоби.

Основними принципами діяльності Європейської Медичної Агенції є надання незалежних рекомендацій, які засновані на науці; сприяння покращенню сдоров'я громадян ЄС та тварин; підтримка досліджень та інновацій для розвитку новітніх медичних препаратів; заохочення партнерів до співпраці; гарантування постійного удосконалення процесів та процедур оцінки відповідно до визнаних стандартів якості; дотримання високих стандартів професійної та особистої недоторканості; відкритість та транспарентність з усіма партнерами, зацікавленими сторонами та колегами; сприяння добробуту, мотивації і безперервного професійного розвитку кожного члена Агенства.

Однією з важливих інституцій у проведенні промислової політики Європейського Союзу є Виконавче Агенство з Конкурентоспроможності та Інновацій ЕАСІ. ЕАСІ включає групу міжнародних фахівців у галузі енергетики, навколишнього середовища, підтримки підприємництва, перевезень, зв'язку та фінансів. ЕАСІ створена Європейською Комісією для управління рядом ініціатив: Розумна Енергетика в Європі; Європейська Підприємницька Мережа; ІреупорAware; Марко Поло; Еко-інновація.

Зіткнувшись з безпрецедентними глобальними викликами у галузі енергетики, Європейський Союз налаштований на зменшення на 20 % викидів парникових газів, підвищення енергоефективності на 20 %, використовувати 20 % енергії з поновлювальних джерел — для забезпечення безпечної і екологічно чистої енергії в майбутньому. Досягти мети Розумної Енергетики ЄК прагне шляхом усунення ринкових бар'єрів, зміни поведінки, створення більш сприятливого ділового середовища для енергоефективного виробництва та формування ринків поновлювальних джерел енергії.

Європейська Підприємницька Мережа є найбільшою мережею контактів та пунктів надання інформації та консультацій компаній Європейського Союзу, особливо МСП. Ця Мережа допомагає малому бізнесу виходити та завойовувати Європейський ринок. Працюючи через місцеві організації, Мережа допомагає розвивати бізнес на нових ринках, знаходить джерела або ліцензує нові технології, допомагає знайти доступ до фінансування Європейського Союзу. Місія Європейської Підприємницької Мережі — допомога МСБ максимально ви-

користувати можливості Європейського Союзу. Ця Мережа є ключовим інструментом у стратегії ЄС стимулювання зростання та зайнятості. Об'єднуючи близько 600 організацій підтримки бізнесу у 48 країнах, ЄПМ допомагає малим компаніям. ЄПМ була створена у лютому 2008 р. Генеральним Директоратом ЄК з питань підприємництва та промисловості. Вона базується на колишній Євро Інфо Центрі та IRC, заснованих у 1987 та 1995 рр. відповідно.

Оскільки 99% всіх компаній на території ЄС є малі та середні, на них припадає 67% робочих місць, тому їх підтримка відіграє надзвичайну важливість для промислового розвитку ЄС.

Проект IPeurorAware об'єднує дві загальноєвропейські ініціативи: веб-портал, створений Національним відомством по патентам і товарним знакам, щоб надавати інформацію про свої послуги для кінцевих споживачів; Європейська електронна дошка допомоги спрямована для надання безпосередньої підтримки та консультацій з питань інтелектуальної власності для існуючих і потенційних бенефіціарів проектів ЄС (CIP), а також захист інтелектуальної власності МСП в процесі переговорів та співробітництва, особливо в рамках ЄПМ.

Проект Марко Поло направлений на зниження рівня завантаження доріг та забруднення навколишнього середовища шляхом переходу до зелених видів транспорту для європейських вантажних перевезень. Залізничі, морські шляхи і внутрішні водні шляхи мають резервні потужності. Більше 500 компаній вже активно використовують цей проект та отримують фінансування від Марко Поло [4]. Цей проект направлений на мінімізацію використання автомобільного транспорту в логістичних цілях та заохочує промислові компанії до використання більш екологічних видів транспортування.

Еко-інновації сприяють економічному розвитку зі зростанням захисту навколишнього середовища. Це включає в себе розробку продуктів, технологій, послуг і процесів, які зменшують викиди CO₂, ефективно використання ресурсів, сприяння утилізації та ін. Існує чотири основні напрями цієї ініціативи: матеріали і процес рециркуляції; будівництво; продукти харчування та напої; озеленення бізнесу (у тому числі і зелені закупівлі).

ЄС розраховує на максимальну віддачу Еко-інновацій. Еко-інновації знаходяться у компетенціях Виконавчого Агенства з Конкурентоспроможності та Інновацій і є важли-

вою частиною Сьомої рамкової програми CIP. Фінансування даної ініціативи проводиться за допомогою грантів. З 2008 по 2013 рр. майже 200 млн євро буде витрачено в рамках цієї ініціативи.

ВИСНОВКИ

Інституціональне забезпечення промислових політик ЄС потребує постійного вдосконалення, що зумовлено трансформацією глобальних ринків, наростання ролі ключових конкурентів та конвергенцією національних промислових політик. Сучасний вектор формування промислової політики ЄС спрямований стратегією "Європа 2020", в якій визначені основні напрями промислового розвитку на десятиліття. Екологізація та формування конкурентних переваг шляхом використання інноваційного компоненту промислового розвитку неможливе без модифікації існуючої інституціональної структури промислових політик Європейського Союзу.

Література:

1. Competitiveness Council: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=412&lang=en>
2. European Union Support Programmes for SMEs An overview of the main funding opportunities available to European SMEs: http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/_getdocument.cfm?doc_id=4619
3. Exit strategy: http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/index_en.htm
4. Marco Polo — New ways to a green horizon: <http://ec.europa.eu/transport/marcopolo/>
5. Merger Directive: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/mergers_directive/index_en.htm
6. Parent companies and their subsidiaries in the European Union: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/parents_subsidary_directive/index_en.htm#intro
7. PME: Le groupe BEI soutient vos investissements financiers: <http://www.eib.europa.eu/projects/topics/sme/index.htm>
8. Takeovers http://ec.europa.eu/youreurope/business/starting-business/taking-over/index_en.htm
9. Taxation of cross-border interest and royalty payments in the European Union http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/interests_royalties/index_en.htm
10. The mission of the European Chemicals Agency: http://echa.europa.eu/about/mission_en.asp

Стаття надійшла до редакції 02.06.2011 р.